

Dagiti Reperensia iti *Workbook iti Gimong a Panagbiag ken Ministerio*

SEPTIEMBRE 7-13

GAMENG MANIPUD ITI SAO TI DIOS | EXODO 23-24

“Diyo Suroten ti Kaaduan”

(Exodo 23:1) “Dikay agiwaras iti saan nga agpaypayso a damag. Diyo tulongan ti nakabasol babaen ti panagtestigoyo iti saan a pudno.

w18.08 4 ¶7-8

Umiso Kadi nga Impormasion ti Ammom?

⁷ Magusgustuam kadi ti agi-send iti e-mail ken teks kadagiti gagayyem ken am-ammom? No wen, baka mariknam a kaslaka iti reporter a masapul a sika ti umuna a mangipadamag iti makapagagar nga estoria no adda makitam a kabbaro a nairuar nga estoria iti news media wenno no adda mangngegmo a kapadasan. Ngem sakbay nga i-send-mo dayta a teks wenno e-mail, isaludsodmo iti bagim: ‘Siguradoak kadi a husto ti impormasion nga iwarasko? Talaga kadi nga umiso a detalye ti ammok?’ No saanka a sigurado, baka dimo madmadlaw nga agiwarwaraskan iti ulbod nga impormasion kadagiti kakabsat. No agduaduaka, talmegam ti *delete*, imbes a ti *send*.

⁸ Adda pay pagdaksan ti dagus a panagi-send iti e-mail ken teks. Iti dadduma a pagilian, maparparitan wenno adda restriksion ti trabahotayo. Mabalin nga igagara dagiti bumusbusor ti agiwaras kadagiti report tapno butbutngendatayo wenno dadaelenda ti panagtalektayo iti maysa ken maysa. Kitaentayo ti napasamak iti dati a Soviet Union. Impadamag ti secret police, pagaammo kas KGB, a trinaidor kano ti dadduma a prominente a kakabsat ti ili ni Jehova. Adu ti namati iti dayta nga ulbod a damag isu a simminada iti organisasion ni Jehova. Anian a makapaladingit! Imbag laengen ta adu ti nagsubli idi agangay. Ngem saanen a nagsubli ti

dadduma. Narba ti pammatida. (1 Tim. 1:19) Kasano a maliklikantayo dayta? Saanka nga agiwarwaras iti negatibo wenno di nakompirma a report. Saanka koma nga alisto a mamatpati. Siguraduem nga umiso dagiti impormasion.

(Exodo 23:2) Diyo suroten ti kaaduan no agaramidda iti dakes. Diyo met killuen ti hustisia babaen ti panangtedyo iti ulbod a testimonia tapno laeng pagastuanyo ti kaaduan.

it-1 14 ¶4

Aaron

Mapaliwtayo nga iti tunggal maysa kadagitoy tallo a panagbiddutna, agparang a saan a ni Aaron ti kangrunaan a nangisungsong iti dakes a tignay no di ket napilitan laeng gapu kadagiti kasasaad wenno binay-anna a ti impluensia ti sabsabali ti mangisiasi kenkuana manipud iti dalan ti kinalinteg. Nangnangruna iti umuna a panaglabsingna, mabalinna koma nga inyaplikar ti prinsipio nga adda iti bilin a: “Dika sumurot iti bunggoy maipaay kadagiti dakes a panggep.” (Ex 23:2) Nupay kasta, idi agangay, ti naganna ket inusar ti Kasuratan iti nadayaw a pamay-an, ket bayat ti naindagaan a panagbiag ti Anak ti Dios, nabigbigna ti kinalehitimo ti Aaroniko a kinapadi.—Sal 115:10, 12; 118:3; 133:1, 2; 135:19; Mt 5:17-19; 8:4.

(Exodo 23:3) Saanyo nga ipakita nga adda pabpaboranyo no maidarum ti napanglaw.

it-1 1413 ¶4

Kinabulsek

Ti ballikug a pannakaipatungpal ti hustisia babaen iti hudisial a kinarinuker ket insimbolo ti kinabulsek, ket adu a pammagbaga ti adda iti Linteg maibusor iti panangpasuksok, sagsagut, wenno panangidumduma, ta dagita a banag mabalin a bulsekenda ti maysa nga ukom ken lapdanda ti awan panangidumdumana a

pannakaipakat ti kinahustisia. “Ti pasuksok bulsekenna dagiti nalawag-panagkitana a tattao.” (Ex 23:8) “Ti pasuksok bulsekenna ti matmata dagidiay masirib.” (De 16:19) Uray kasano ti kinalinteg ken kinauneg ti pannakaawat ti maysa nga ukom, mabalin nga ammona wenno saanna pay ketdi a mapupuotan nga ap-apektaran ti maysa a sagut manipud kadagidiay nairaman iti kaso. Ti linteg ti Dios siaannad nga ikabilanganna ti mangbulsek nga epekto saan laeng a ti maysa a sagut no di ket kasta met ti pannakaibuyog ti rikrikna, ta kunana: “Dika trauen ti nanumo buyogen ti panangidumduma, ket dika paboran ti kinatao daydiay naindaklan.” (Le 19:15) No kasta, gapu iti pannakaibuyog ti rikrikna wenno tapno agbalin a nalatak iti bunggoy, ti ukom saanna nga iyetnag ti panggeddengna maibusor kadagiti nabaknang gapu laeng ta nabaknangda.—Ex 23:2, 3.

Panagkali iti Naespirituan a Gameng

(Exodo 23:9) “Diyo irurumen ti ganggannaet a residente a makipagnanaed kadakayo. Ammoyo ti rikna ti maysa a ganggannaet ta ganggannaetkayo met idi a residente idia Egypto.

w16.10 9 ¶4

“Diyo Lipatan ti Kinamanangngaasi Kadagiti Ganggannaet”

⁴ Imbes nga ibilin ni Jehova kadagiti Israelita a raemenda dagiti ganggannaet, imbagana a kaasianda ida. **(Basaen ti Exodo 23:9.)** Ammoya ti rikna ti maysa a ganggannaet. Sakbay pay a maadipen dagiti Hebreo, ipuerpuera idan dagiti Egipcio. Mabalina a gapu ta nababa ti panangmatmatda kadagiti Hebreo wenno gapu iti relihiyonda. (Gen. 43:32; 46:34; Ex. 1:11-14) Naparparigat dagiti Israelita idi nagbalinda a ganggannaet iti Egipto, ngem namnamaen ni Jehova nga ibilangda kas kailianda dagiti ganggannaet nga agnanaed iti lugarda.—Lev. 19:33, 34.

(Exodo 23:20, 21) “Mangibaonak iti maysa nga anghel iti sanguananyo a mangsalaknib ken mangiturong kadakayo iti lugar nga insaganak para kadakayo. ²¹ Denggenyo ti anghel ken agtugnogkayo iti ibagana. Dikay sumuksukir kenkuana ta saannanto a pakawanen dagiti basolyo, gapu ta adda kenkuana ti naganko.

it-2 343

Miguel

1. Ti nasantuan nga anghel a kakaisuna a nanaganan iti Biblia malaksid ken Gabriel, ken ti kakaisuna a naawagan “arkanghel.” (Jud 9) Ti damo a nagparangan daytoy a nagan ket iti maikasangapulo a kapitulo ti Daniel, a sadiay a nadeskribir ni Miguel kas “maysa kadagiti kangrunaan a prinsipen”; tinulonganna ti maysa a nababbaba nga anghel a binusor ti “prinsipen ti naarian a pagturayan ti Persia.” Naawagan ni Miguel iti ‘prinsipen ti ili [ni Daniel],’ ti “dakkelen a prinsipen nga agtaktakder maigapu iti annak ti ili [ni Daniel].” (Da 10:13, 20, 21; 12:1) Ipakita daytoy a ni Miguel ti anghel a nangiturong kadagiti Israelita a limmasat iti letang. (Ex 23:20, 21, 23; 32:34; 33:2) Ti banag a mangpasingked iti daytoy a konklusyon ket ti kinapudno a “ni Miguel nga arkanghel naaddaan ti pannakisusik iti Diablo ket nakisupsupiat maipapan iti bagi ni Moises.”—Jud 9.

Panagbasa iti Biblia

(Exodo 23:1-19) “Dikay agiwaras iti saan nga agpaypayso a damag. Diyo tulongan ti nakabasol babaen ti panagtestigoyo iti saan a pudno. ² Diyo surotan ti kaaduan no agaramidda iti dakes. Diyo met killuen ti hustisia babaen ti panangtedyo iti ulbod a testimonia tapno laeng pagustuanyo ti kaaduan. ³ Saanyo nga ipakita nga adda pabpaboranyo no maidarum ti napanglaw. ⁴ “No makitayo a nakabulos ti baka wenno asno ti kabusoryo, isubliyo kenkuana. ⁵ No makitayo a natumba ti asno ti kabusoryo gapu ta nadagsen

ti awitna, diyo panawan ken baybay-an. Tu-longanyo ti kabusoryo a mangikkat iti awit ti asnona. ⁶ “Diyo ipaidam ti hustisia no desisionanyo ti kaso ti maysa a napanglaw. ⁷ “Liklikanyo ti ulbod nga akusasion. Diyo patayen ti awan basolna ken ti nalin-teg, ta diak ibilang a nalinteg ti nakillo a tao. ⁸ “Diyo awaten ti pasuksok, ta allila-wennakayo ket saankayon a makapanunot iti umiso ken balbaliwana dagiti desision ti nalinteg a tao. ⁹ “Diyo irurumen ti ganggan-naet a residente a makipagnanaed kadakayo. Ammoyo ti rikna ti maysa a ganggannaet ta ganggannaetkayo met idi a residente idia Egipto. ¹⁰ “Iti innem a tawen, mulaanyo ti dagayo ken urnongenyo dagiti maapit. ¹¹ Ngem iti maikapito a tawen, diyo mulaan ken diyo ap-apiten ti aniaman nga agtubo iti dayta. Bay-anyo nga alaen dayta dagiti napanglaw kadakayo kas taraonda. Aniaman a mabati ket kanen dagiti atap nga animal. Kasta ti aramidenyo iti kaubasan ken kaolibuanyo. ¹² “Innem nga aldaw nga agtrabahokayo; ngem iti maikapito nga aldaw, saankayo nga agtrabaho, tapno makainana ti baka ken ti asnoyo agraman ti anak a lalaki ti adipenyo a babai ken ti ganggannaet a residente a makipagnanaed kadakayo. ¹³ “Siguraduenyo nga aramiden ti amin nga imbagak kadakayo; ket dikay umawag iti nagan dagiti sabali a dios. Saan koma a mangngeg dagita iti ngiwatyo. ¹⁴ “Mamitlo iti makatawen nga agselebrarkayo iti piesta para kaniak. ¹⁵ Selebraranyo ti Piesta ti Tinapay nga Awan Lebadurana. Pito nga aldaw a mangankayto iti tinapay nga awan lebadurana kas iti imbilinko kadakayo, iti bulan ti Abib, ta iti dayta a tiempo a rimmuarkayo idia Egipto. Awan koma ti ima-ima nga umay agparang kaniak. ¹⁶ Selebraranyo met ti Piesta ti Panagani kadagiti umuna a maapityo kadagiti immulayo iti talon. Selebraranyo pay ti Piesta ti Panagurnong iti ngudo ti tawen,

inton urnongenyo dagiti naapityo iti talon. ¹⁷ Kada tawen, masapul a mamitlo nga umay ti amin a lalaki tapno agdaydayawda iti pudno nga Apo a ni Jehova. ¹⁸ “Diyo pakuyogan iti tinapay nga adda lebadurana ti dara ti animal a maidaton kaniak. Diyo met ipabigat ti taba dagiti animal a maidaton kaniak kadagiti piesta. ¹⁹ “Ipanyo iti balay ni Jehova a Diosyo dagiti kasayaatan kadagiti umuna a naapityo iti talon. “Diyo iluto ti urbon a kalding iti gatas ti inana.

SEPTIEMBRE 14-20

GAMENG MANIPUD ITI SAO TI DIOS | EXODO 25-26

“Ti Kapatgan a Banag iti Tabernakulo”

(Exodo 25:9) Aramidenyo ti tabernakulo ken ti amin nga alikamenna nga eksakto a kapada ti disenio nga ipakitak kadakayo.

it-2 89

Lakasa ti Tulag

Pagtuladan ken Disenio. Ti immuna a banag nga inted ni Jehova ken Moises, idi binilinna a bangonenna ti tabernakulo, isu ti pagtuladan ken disenio ti Lakasa, ta pudno a dayta ti sentro ken kapatgan a banag iti tabernakulo ken iti intero a pakarso ti Israel. Ti baul a mismo ket 2.5 a kasiko ti kaatiddogna, 1.5 a kasiko ti kaakabana, ken 1.5 kasiko ti kangatona (a. 111 × 67 × 67 cm; 44 × 26 × 26 pul.). Naaramid iti kayo ti akasia, nakalupkupan iti puro a balitok iti uneg ken iti ruar. Ti maysa nga artistiko a “bilid a balitok” nagpaay kas korona a balangat “iti aglikmut ti rabawna.” Ti maikadua a paset ti Lakasa, ti kalubna, ket naaramid iti solido a balitok, saan laeng a kayo a nakalupkupan iti balitok, ket kas iti baul ti intero a kaatiddog ken kaakabana. Iti rabaw daytoy a kalub naikapet ti dua a nabalitokan a kerubin nga aramid a pinitpit, maysa iti tunggal pungto ti kalub nga agsinnangoda, a sidudumog

dagiti uloda ken siuukrad dagiti payakda nga agpangato ken salsalukobanda ti Lakasa. (Ex 25:10, 11, 17-22; 37:6-9) Daytoy a kalub ket pagaammo met kas “tugaw ti asi” wenno “pangikappia a kalub.”—Ex 25:17; Heb 9:5, Rbi8 ftn; kitaenyo ti PANGIKAPPIA A KALUB.

(Exodo 25:21) Ikabilyo ti kalub iti rabaw ti Lakasa ket ikabilyonto iti uneg ti Lakasa ti itedkonto kadakayo a Testimonia.

it-2 90 ¶1

Lakasa ti Tulag

Ti Lakasa nagpaay kas nasantuan a pagidulanan maipaay iti pannakaitalimeng dagiti sagrado a pammalagip wenno pammaneknek, a dagiti kangrunaan a linaonna isu dagiti dua a tapi ti pammaneknek, wenno Sangapulod a Bilin. (Ex 25:16) Ti “nabalitokan a karamba nga addaan iti manna ken ti nagsaringit a sarukod ni Aaron” nainayonda iti Lakasa ngem idi agangay naikkatda maysa a tiempo sakbay ti pannakabangon ti templo ni Solomon. (Heb 9:4; Ex 16:32-34; Nu 17:10; 1Ar 8:9; 2Cr 5:10) Sakbay unay ti ipapatay ni Moises, nangted iti maysa a kopia ti “libro ti linteg” kadagiti Levitiko a papadi buyogen dagiti pammilin a rumbeng a mapagtalinaed dayta, saan nga iti uneg, no di ket “iti sikigan ti lakasa ti tulag ni Jehova a Diosyo, . . . kas saksi sadiay maibusor kenka.”—De 31:24-26.

(Exodo 25:22) Agparangakto kenka sadiay ken makisaritaak kenka manipud iti ngato ti kalub. Manipud iti nagbaetan ti dua a kerubin nga adda iti rabaw ti lakasa ti Testimonia, ipakaammokto kenka ti amin nga ibilinko para kadagiti Israelita.

it-2 90 ¶2

Lakasa ti Tulag

Nainaig iti kaadda ti Dios. Iti intero a pakasaritaanna, ti Lakasa ket nainaig iti kaadda ti Dios. Inkari ni Jehova: “Agparangakto kenka sadiay ken makisaoak kenka manipud ngatuen ti kalub, manipud iti nagbaetan ti dua a kerubin nga adda iti rabaw ti lakasa ti pammaneknek.”

“Iti ulep agparangakto iti ngatuen ti kalub.” (Ex 25:22; Le 16:2) Insurat ni Samuel a ni Jehova “agtugtugaw iti rabaw dagiti kerubin” (1Sm 4:4); ngarud nagpaay dagiti kerubin kas “ladawan ti karuahe” ni Jehova. (1Cr 28:18) Maitunos iti dayta, “kaanoman a sumrek ni Moises iti tolda ti gimong tapno makisao [ken Jehova], iti kasta mangngegna ti timek a makipatpatang kenkuana manipud ngatuen ti kalub nga adda iti rabaw ti lakasa ti pammaneknek, manipud nagbaetan ti dua a kerubin; ket makisao kenkuana.” (Nu 7:89) Idi agangay, ni Josue ken ni Nangato a Padi a Finehas nagimtuodda met ken Jehova iti sanguanan ti Lakasa. (Jos 7:6-10; Uk 20:27, 28) Nupay kasta, ti laeng nangato a padi ti aktual a simrek iti Kasasantuan ken nakakita iti Lakasa, maysa nga aldaw iti makatawen, saan a tapno makikomunikar ken Jehova, no di ket iti panangaramidna iti seremonia ti Aldaw ti Panangabbong.—Le 16:2, 3, 13, 15, 17; Heb 9:7.

Panagkali iti Naespirituan a Gameng

(Exodo 25:20) Nakaukrad dagiti payakda iti ngatuenda tapno malinongan ti kalub. Agsinangoda ken nakadumogda iti kalub.

it-1 1399 ¶3

Kerubin

Dagiti mangirepresentar a ladawan dagiti kerubin ket karaman kadagiti alikamen ti tabernakulo a naipasdek idia letang. Dua a kerubin a naaramid iti pinitpit a balitok ti adda iti rabaw ti tunggal pungto ti kalub ti Lakasa. Nagsinnangoda ken nakaruknoida a sidudumog iti kalub a kaslada agdaydayaw. Tunggal maysa ket addaan iti dua a payak a siuukrad nga agpangato ken mangsalsalinged iti kalub iti wagas a kasla mangsalsalud ken mangsalsalaknib iti dayta. (Ex 25:10-21; 37:7-9) Kasta met, ti makin-uneg nga abbong a lupupot ti tolda maipaay iti tabernakulo ken ti kortina a namaglasin iti Nasantuan ken Kasasantuan addaan kadagiti naiborda a ladawan ti kerubin.—Ex 26:1, 31; 36:8, 35.

(Exodo 25:30) Kanayon met a mangikabilkayo iti pamarang a tinapay iti rabaw ti lamisaanko.

it-2 1322

Tinapay ti Pamarang

Sangapulo ket dua a tinapay a naikabil iti maysa a lamisaan iti Nasantuan a benneg ti tabernakulo wenno templo ken masukatan kadagiti kabbaro tunggal Sabbath. (Ex 35:13; 39:36; 1Ar 7:48; 2Cr 13:11; Ne 10:32, 33) Ti literal a Hebreo nga awag iti tinapay ti pamarang ket “tinapay ti rupa.” No dadduma, ti sao maipaay iti “rupa” kaipapananna ti “sanguanan” (2Ar 13:23), ket ngarud ti tinapay ti pamarang adda iti sango ti rupa ni Jehova kas patinayon a daton iti sanguananna. (Ex 25:30, Rbi8 ftn) Ti tinapay ti pamarang natukoy met kas “tinapay nga agtu-tuon” (2Cr 2:4), “dagiti tinapay ti panangidiaya” (Mr 2:26), ken “dagiti tinapay” laeng (Heb 9:2).

Panagbasa iti Biblia

(Exodo 25:23-40) “Mangaramidkayo met iti lamisaan a kayo ti akasia a dua a kasiko ti kaatiddogna, maysa a kasiko ti kaakabana, ken maysa ket kagudua a kasiko ti kangatona. ²⁴ Kalupkopanyo iti puro a balitok ket mangaramidkayo iti balitok a dekorasion iti aglawlawna. ²⁵ Mangikabilkayo iti kayo a sangadakulap ti kaakabana ken dekorasionanyo iti balitok ti intero nga ikingna. ²⁶ Iyaramidanyo dayta iti uppat a pagyusokan a balitok ket ikabilyo dagita iti uppat a suli a nakaikapetan ti uppat a sakana. ²⁷ Dagiti pagyusokan ket masapul nga asideg iti kayo a naikabil iti aglawlaw ti iking ti lamisaan kas pangpatibker kadagiti assiw a pangawit iti dayta. ²⁸ Mangaramidkayo kadagiti assiw a kayo ti akasia ket kalupkopanyo iti balitok ken dagita ti pagawityo iti lamisaan. ²⁹ “Mangaramidkayo met kadagiti pinggan, kopa, agraman kadagiti pitser ken malukongna a pangibukbokanda kadagiti daton nga inumen. Masapul a puro a

balitok amin dagita. ³⁰ Kanayon met a mangikabilkayo iti pamarang a tinapay iti rabaw ti lamisaanko. ³¹ “Mangpandaykayo iti kandelero a puro a balitok. Ti puon, ungkay, ken sangsangana nga addaan kadagiti sabong, busel, ken petalo ket mamimpinsan a mapanday. ³² Iyaramidanyo iti innem a sanga ti agsumbangir a sikigan ti kandelero, tallo a sanga iti kannigid ken tallo iti kannawan. ³³ Ti tunggal sanga iti maysa a bangir ket addaan iti tallo a sabong a kasla sabsabong ti almendro, a nabaetbaetan iti busel ken petalo. Kapada dayta ti tunggal sanga ti sabali a bangirna. Kasta ti itsura ti innem a sanga ti kandelero. ³⁴ Iti ungkay ti kandelero ket adda uppat a sabong a kasla sabsabong ti almendro, a nabaetbaetan iti busel ken petalo. ³⁵ Maysa a busel ti adda iti baba ti umuna a dua a sanga manipud iti ungkay. Maysa met a busel iti baba ti sumaganad a dua a sanga, ken maysa a busel iti baba ti sumaganad a dua pay a sanga, para iti innem a sanga manipud iti ungkay. ³⁶ Dagiti busel ken dagiti sanga ken ti intero a kandelero ket puro a balitok a mamimpinsan a mapanday. Martilio ti usarenyo a mangaramid iti dayta. ³⁷ Mangaramidkayo iti pito a lamparana, ket no mapasgedan, malawaganda ti disso iti sangona. ³⁸ Masapul a puro a balitok dagiti sipitna ken dagiti pagikkan iti narunot a pabilo ti silaw. ³⁹ Maysa a talento a puro a balitok ti usarenyo a pangaramid iti kandelero ken kadagita nga alikamen. ⁴⁰ Siguraduem a maaramid dagita a kapada ti disenio nga impakitak kenka iti bantay.

SEPTIEMBRE 21-27

GAMENG MANIPUD ITI SAO TI DIOS | EXODO 27-28

“Ania ti Maadaltayo iti Bado ti Padi?”

(Exodo 28:30) Masapul nga ikabilmo ti Urim ken ti Tummim iti pektoral a pangammo

kadagiti pangngeddeng ti Dios, ket masapul nga addadanto iti batog ti puso ni Aaron no sumrek iti sanguanan ni Jehova. Masapul a kanayon nga awiten ni Aaron dagita iti batog ti pusona no mangaramid kadagiti pangngeddeng para kadagiti Israelita iti imatang ni Jehova.

it-2 1393

Urim ken Tummim

Patien ti sumagmamano a komentarista ti Biblia a ti Urim ken ti Tummim ket bubunoten. Naawagan dagita iti “sagrado a bubunoten” iti patarus ni James Moffatt iti Exodo 28:30. Ipan ti dadduma a tallo dagitoy, nakitikitan ti maysa iti sao a “wen,” ti maysa “saan,” ket awan ti naikitikit iti maikatlo. Mabunot dagitoy, a mangipaay iti sungbat iti naidatag a saludsod, malaksid no ti awan kitikitna ti nabunot, a no kasta ti mapasamak awan ti mainanama a sungbat. Pagarupen ti dadduma a nalabit dua a dalumpinas a bato dagita, puraw iti maysa a sikigan ken nangisit iti bangir. No maipuruak, ti agdata a dua a puraw a sikigan kaipapananna ti “wen,” ti dua a nangisit a sikigan “saan,” ket ti maysa a nangisit ken maysa a puraw kaipapananna nga awan ti sungbat. Iti maysa a pasamak, idi immuman ni Saul babaen iti padi no rebbeng nga ituloyna ti dumarup kadagiti Filisteo, awan naawatna a sungbat. Gapu ta impagarupna a maysa kadagiti tattaona ti nagbasol, isu nagpakpakaasi: “O Dios ti Israel, itdem ti Tummim!” Naala da Saul ken Jonathan manipud kadagidiay adda sadiay; kalpasan dayta, nagbibinnunotda tapno maikeddeng no siasino kadakuada a dua. Iti daytoy a salaysay, agparang a ti kiddaw nga “Itidem ti Tummim” ket saan a paset ti panagbibinnunot, nupay mabalin nga ipatulidona nga adda panagkanaig dagitoy a dua.—1Sm 14:36-42.

(Exodo 28:36) “Mangaramidka iti nasileng a metal a puro a balitok. Aramidem dayta a kas iti pannakitikit ti pagselio ken daytoy ti ikitikitmo: ‘Ni Jehova ket nasantuan.’

it-2 381 ¶3

Muging

Nangato a Padi iti Israel. Iti Israel, iti sango ti turbante ti nangato a padi, iti rabaw ti muging ti padi, adda ti maysa a balitok a plata “ti nasantuan a pagilasinan ti dedikasion,” nga iti rabaw dayta ket naikitikit “babaen kadagiti kitikit ti maysa a selio” ti sasao a “Ti kinasanto kukua ni Jehova.” (Ex 28:36-38; 39:30) Kas kangrunaan a pannakabagi ti panagdaydayaw ken Jehova ti Israel, ti nangato a padi mayanatup a taginayonenna a nasantuan ti akemna, ket daytoy met a kitikit ti agserbi a pammalagip iti intero nga Israel a masapul nga agtalinaedda a nasantuan iti panagserbi ken Jehova. Maitutop met dayta a ladawan ti naindaklan a Nangato a Padi, ni Jesu-Kristo, ken ti panangidedikar kenkuana ni Jehova iti daytoy a panagserbi kas padi a mangitandudo iti kinasanto ti Dios.—Heb 7:26.

(Exodo 28:42, 43) Iyaramidam met ida iti lienso a sapin a mangabbong kadagiti pribado a paset ti bagida. ⁴³ Masapul nga isuot dagita ni Aaron ken dagiti annakna no sumrekda iti tolda a pagkonsultaan wenno no umasidegda iti altar iti panagserbida iti nasantuan a disso, tapno dida makabasol ken matay. Permanente dayta a paglintegan a masapul a tungpalenna ken dagiti kaputo-tanna.

w08 8/15 15 ¶17

Itan-okyo ni Jehova Babaen ti Panagbalinyo a Nadayaw

¹⁷ Ipamatmat ti Biblia a nangnangruna koma nga agbalintayo a nadayaw bayat ti panagserbitayo ken Jehova. “Saluadam dagita sakam kaanomana a mapanka iti balay ti pudno a Dios,” kuna ti Ecclesiastes 5:1. Agpada a naibilin kada Moises ken Josue nga ikkatenda ti pallokada no adda iti nasantuan a disso. (Ex. 3:5; Jos. 5:15) Aramidenda dayta kas panangipakita iti panagraem wenno pangidayaw iti Dios. Obligado idi dagiti papadi nga Israelita nga agkawes kadagiti sapin a lienso “a mangabbong iti lamolamo a

lasag.” (Ex. 28:42, 43) Iti kasta, saan a makita ti pribado a paset ti bagida no agidatonda iti al-tar. Tunggal miembro ti familia ti maysa a padi masapul nga itandudona ti pagalagadan ti Dios mainaig iti panagbalin a nadayaw.

Panagkali iti Naespirituan a Gameng

(Exodo 28:15-21) “Kiddawem iti bumuborda a mangaramid iti pektoral a pangammo kadagiti pangngeddeng ti Dios. Kas iti efod, mausar dagiti balitok a sinulid, asul a sinulid, purpura a sinulid a delana, nalabaga a sinulid, ken napino a lienso a sinulid. ¹⁶ Masapul a kuadrado no makupin, sangadangan ti ka-atiddogna ken sangadangan ti kaakabana. ¹⁷ Dayta ti pangikabilam kadagiti naimontar a batbato a nayurnos iti uppat nga intar. Ti umuna nga intar ket rubi, topasio, ken esmeralda. ¹⁸ Ti maikadua nga intar ket turkesa, safiro, ken jaspe. ¹⁹ Ti maikatlo nga intar ket bato a *lesem*, agata, ken amatista. ²⁰ Ti maikapat nga intar ket krisolito, onix, ken jade. Masapul a balitok ti pakaimontaranda. ²¹ Maysa a bato para iti tunggal anak ti Israel. Makitikitan ti tunggal bato kas iti pannakikitik ti maysa a pagselio. Maikitikit iti tunggal bato ti nagan ti maysa kadagiti 12 a tribu.

w12 8/1 26 ¶1-3

Ammoyo Kadi?

Sadino ti nangalaan dagiti Israelita kadagiti agkakapateg a bato nga adda iti pektoral ti nangato a padi?

Idi nakapanawen dagiti Israelita idia Egipto ken addadan iti let-ang, binilin ida ti Dios a mangaramidda iti pektoral. (Exodo 28:15-21) Ti pektoral ket addaan kadagiti agkakapateg a bato a rubi, topasio, esmeralda, turkesa, safiro, jaspe, *lesem*, agata, amatista, krisolito, onix, ken jade. Nangalaan ngata dagiti Israelita kadagiti nga agkakapateg a bato?

Idi tiempo ti Biblia, maibilbilang kas gameng dagitoy a bato. Maus-usar met dagitoy iti negosio.

Kas pagarigan, nakaala idi dagiti Egipcio kadagiti agkakapateg a bato iti adayo a lugar a pagaammo ita nga Iran, Afghanistan, ken uray pay iti India. Nagduduma nga agkakapateg a bato ti maala kadagiti pagminasan ti Egipto. Binukbukodan dagiti ari ti Egipto ti panagminas kadagiti masakupanda. Dinakamat ni patriarka a Job a nagusar dagiti kapatadanna iti abut a pagulogan ken usok tapno agsapulda kadagiti agkakapateg a bato. Espesipiko a dinakamatna ti safiro ken topasio a karaman kadagiti bato a nakali iti uneg ti daga.—Job 28:1-11, 19.

Kunaen ti salaysay ti Exodo nga idi pimmanaw dagiti Israelita, “binakasanda dagiti Egipcio” kadagiti agkakapateg nga aruaten. (Exodo 12: 35, 36) Gapuna, posible a dagiti agkakapateg a bato nga adda iti pektoral ti padi ket intugot dagiti Israelita manipud Egipto.

(Exodo 28:38) Addanto dayta iti muing ni Aaron, ket isu ti mapabasol no saan nga umiso ti panangusar ti maysa a tao kadagiti nasantuan a banag. Dagita a banag ket masapul nga idaton dagiti Israelita kas nasantuan a sagutda iti Dios. Kanayon nga agtalinaed dayta iti muingna, tapno akseptaren ida ni Jehova.

it-1 1458 ¶6

Kinasanto

An-animal ken Apit. Dagiti inauna a kalakian a baka, karnero, ken kalding naibilangda a nasantuan ken Jehova ket saan a masubbot dagita. Maisakripisio dagita, ket ti maysa a paset napan iti nasantipikar a papadi. (Nu 18:17-19) Nasantuan ti umuna a bungbunga ken ti apagkapullo, kas kadagiti amin a sakripisio ken amin a sagut a nasantipikar agpaay iti panagserbi iti santuario. (Ex 28:38) Amin a banag a nasantuan ken Jehova ket sagrado ken saan a tagilag-anen wenno maaramat iti kadawyan, wenno natabbaw, a pamay-an. Ti maysa a pagarigan isu ti linteg maipapan iti apagkapullo. No ti maysa a tao inlasinna ti paset a maited kas apagkapullo, kas pagarigan, iti apitna a trigo, ket kalpasanna

isu wenno maysa a kameng ti sangakabbalayan-na di inggagara a nangala iti sumagmamano iti dayta tapno usaren iti pagtaengan, kas iti panagluto, ti tao nakabasol iti panangsalungasing iti linteg ti Dios maipapan iti nasantuan a bambanag. Kalikaguman ti Linteg nga isu agsubad iti santuario iti pumadpada a kaadu manayonan iti 20 porsiento, malaksid pay ti panangidaton-na iti nasalun-at a kalakian a karnero iti arban kas sakripisio. Iti kasta, napataud ti dakkel a panagraem maipaay iti nasantuan a bambanag a kukua ni Jehova.—Le 5:14-16.

Panagbasa iti Biblia

(Exodo 27:1-21) “Mangaramidkayo iti kuadrado nga altar manipud iti kayo ti akasia; lima a kasiko ti kaatiddogna, lima a kasiko ti kaakabana, ken tallo a kasiko ti kangatona. ² Mangaramidkayo iti saggaysa a sara iti uppata a sulit ti altar. Paset ti altar dagita a sara. Ti intero nga altar ket kalupkopyo iti gambang. ³ Mangaramidkayo kadagiti pala, malukong, tinidor, pagikkan iti beggang, ken timba a pangikargaanyo kadagiti maikat a dapoy iti altar. Gambang ti usarenyo a pangaramid amin kadagita. ⁴ Mangaramidkayo iti gambang a parilia para iti altar. Mangaramidkayo met iti uppata a sinansingsing a pagyusokan iti uppata a sulit iti ruar ti altar. ⁵ Ikabilyo ti parilia iti uneg ti altar ngem agingga laeng iti makintengnga a pasetna. ⁶ Mangaramidkayo kadagiti assiwa a kayo ti akasia ket kalupkopyo dagita iti gambang. ⁷ Ikabilyo dagiti assiwa kadagiti sinansingsing a pagyusokan iti agsumbangir a sikigan ti altar no awitenyo dayta. ⁸ Tabla ti mausar a materiales iti aramidenyo nga altar ken awan nagan ti unegna. Masapul a maaramid dayta maitunos iti naipakitan kenka idiy bantay. ⁹ “Mangaramidkayo iti paraangan ti tabernakulo. Iti abagatan a sikigan ti paraangan, mangikabilkayo iti kortina a 100 a kasiko ti kaatiddogna ken naabel iti napino a lienso a

sinulid. ¹⁰ Mangaramidkayo iti 20 nga adigi ken 20 a gambang a batay a pakaisulbonganda. Pirak dagiti aramidenyo a kawit dagiti adigi ken dagiti pagikonektaran kadagita. ¹¹ Iti makin-amianan a sikiganna, mangikabilkayo iti kortina a 100 a kasiko ti kaatiddogna. Mangaramidkayo met iti 20 nga adigi ken 20 a gambang a batay a pakaisulbonganda. Pirak met dagiti aramidenyo a kawit ken pagikonektaran dagiti adigi. ¹² Iti laud a sikigan ti paraangan, mangikabilkayo iti kortina a 50 a kasiko ti kaatiddogna. Mangaramidkayo iti 10 nga adigi ken 10 a gambang a batay a pakaisulbonganda. ¹³ Ti kaatiddog ti daya a sikigan ti paraangan ket 50 a kasiko. ¹⁴ Iti makannawan ti ruangan, mangikabilkayo iti kortina a 15 a kasiko ti kaatiddogna, nga addaan iti tallo nga adigi ken tallo a batay a pakaisulbonganda. ¹⁵ Iti makannigid ti ruangan, mangikabilkayo iti kortina a 15 a kasiko ti kaatiddogna, nga addaan iti tallo nga adigi ken tallo a batay a pakaisulbonganda. ¹⁶ “Ti ruangan ti paraangan ket masapul a mayaramidan iti tabing a 20 a kasiko ti kaatiddogna ken naabel kadagiti asul a sinulid, purpura a sinulid a delana, nalabaga a sinulid, ken napino a lienso a sinulid. Mangaramidkayo met iti uppata nga adigi ken uppata a batay a pakaisulbonganda. ¹⁷ Pirak dagiti aramidenyo a barut ken kawit ti amin nga adigi iti aglawlaw ti paraangan, ngem gambang dagiti batay a pakaisulbonganda. ¹⁸ Ti paraangan ket masapul a 100 a kasiko ti kaatiddogna, 50 a kasiko ti kaakabana, ken 5 a kasiko ti kangatona, ken napino a lienso a sinulid ti materialesna. Gambang dagiti batay a pakaisulbongan dagiti adigina. ¹⁹ Masapul a gambang ti amin nga alikamen ken bambanag a mausar iti panagserbi iti tabernakulo, agraman dagiti pasok ti tolda ken amin a pasok ti paraangan. ²⁰ “Ibilingmo kadagiti Israelita a mangtedda kenka kadagiti kasayaatan a puro a lana ti olibo para iti kandelero tapno

kanayon a nakasindi dagiti lamparana. ²¹ Iti tolda a pagkonsultaan, iti ruar ti kortina nga asideg iti Testimonia, iyurnos ni Aaron ken dagiti annakna a pagtalinaeden a nakasindi dagiti lampara iti agpatnag iti sanguanan ni Jehova. Agnanayon dayta a paglintegan a tungpalen dagiti Israelita ken ti amin a henerasionda.

SEPTIEMBRE 28–OKTUBRE 4

GAMENG MANIPUD ITI SAO TI DIOS | EXODO 29-30

“Kontribusion Para ken Jehova”

(Exodo 30:11, 12) Kinuna pay ni Jehova ken Moises: ¹² “Kada bilangem dagiti annak ni Israel, tunggal maysa ket masapul a mangted ken Jehova iti pangsubbot iti biagna iti tiempo ti sensus, tapno awan ti dumteng a didigra kadakuada no mairehistroda.

it-2 690

Panagipasalista

Idiay Sinai. Iti panagbilin ni Jehova napasamak ti damo a panagipasalista bayat ti panagpakarso idiay Sinai iti maikadua a bulan ti maikadua a tawen kalpasan ti Ipapanaw iti Egipto. Tapno mabadangan ni Moises iti daytoy a gannuat, maysa a panguluen ti napili manipud tunggal tribu a mangala iti rebbengen ken panangimaton iti panagipasalista iti tribuna. Saan laeng a nailista dagiti amin a lallaki a 20 ti tawenda ken agpangato—kualipikadon nga agserbi iti buyot—no di ket ti Linteg nangipatay met kadagidiay naipasalista iti maysa a panguluen a buis a kagudua a siklo (\$1.10) maipaay iti panagserbi iti tabernakulo. (Ex 30:11-16; Nu 1:1-16, 18, 19) Ti pakabuklan a bilang dagiti nailista ket nagdagup iti 603,550, malaksid kadagiti Levita, a saan a maaddaan iti tawid iti daga. Saan a nagbayad dagitoy iti buis iti tabernakulo ket saan a naikalikagum nga agserbida iti buyot.—Nu 1:44-47; 2:32, 33; 18:20, 24.

(Exodo 30:13-15) Daytoy ti ited ti amin a mairehistro: kagudua a siklo sigun iti siklo a maus-usar iti nasantuan a diso. Ti maysa a siklo ket 20 a gera, isu a kagudua a siklo ti kontribusion para ken Jehova. ¹⁴ Amin a mairehistro nga agtawen iti 20 ken agpangato ket mangted iti kontribusion para ken Jehova. ¹⁵ Saan koma a mangted dagiti nabaknang iti ad-adu ngem iti kagudua a siklo, ken saan met koma a mangted dagiti napanglaw iti basbassit ngem iti dayta, kas kontribusion para ken Jehova a pangsubbot iti biagyo.

it-2 29

Kontribusion

Iti sidong ti Linteg, nakalikaguman ti sumagma-mano a kontribusion. Idi nangaramid ni Moises iti panangsensus kadagiti Israelita, ti tunggal lalaki a 20 ti tawenna ken agpangato mangted idi iti subbot maipaay iti kararuana, “kagudua a siklo [nalabit \$1.10] iti siklo ti nasantuan a diso.” Dayta ket “kontribusion ni Jehova” tapno mangaramid iti panagabbong maipaay kadagiti kararuada ken “maigapu iti panagserbi iti tolda ti gimong.” (Ex 30:11-16) Sigun iti Judio a historiador a ni Josephus (*The Jewish War*, VII, 218 [vi, 6]), daytoy a “sagrado a buis” tinawen a nabayadan kalpasanna.—2Cr 24:6-10; Mt 17:24; kitaenyo ti PANAGBUI.

(Exodo 30:16) Alaem kadagiti Israelita ti kontribusionda a kuarta a pirak. Itedmo dayta a pangsuyorta iti serbisio a maar-aramid iti tolda a pagkonsultaan. Dayta a kuarta ket agserbi kas pakalaglagipan iti sanguanan ni Jehova para kadagiti Israelita, a pangsubbot iti biagyo.”

w11 11/1 12 ¶1-2

Ammoyo Kadi?

Kasano a nasuportaran dagiti serbisio iti templo ni Jehova idiay Jerusalem?

Nasuportaran ti nagduduma a serbisio iti templo babaen iti buis, nangruna babaen iti obligado a panangted iti apagkapullo. Nausar

met ti dadduma a kita ti buis. Kas pagarigan, idi naibangon ti tabernakulo, imbilin ni Jehova ken Moises nga agkolekta iti kagudua a siklo a pirak iti tunggal Israelita a nairehistro, kas “kontribusion ken Jehova.”—Exodo 30:12-16.

Nalawag a nakairuaman ti tunggal Judio ti mangted iti naikeddeng a gatad kas tinawen a buis iti templo. Daytoy a buis ti imbilin ni Jesus a bayadan ni Pedro babaen iti sinsilio a naala iti ngiwat ti ikan.—Mateo 17:24-27.

Panagkali iti Naespirituan a Gameng

(Exodo 29:10) “Kalpasanna, ipanmo ti kalakian a baka iti sanguanan ti tolda a pagkonsultaan, ket iparabaw ni Aaron ken dagiti annakna ti imada iti ulo ti baka.

it-1 1059 ¶1

Ima

Panangipatay Kadagiti Ima. Malaksid iti usarna a pangiggem laeng iti bambanag, *naipatay dagiti ima* iti maysa a tao wenno banag maipayay iti nadumaduma a panggep. Nupay kasta, ti pangkaaduan a kaipapanan dayta a tignay ket panangdutok, ti panangtukoy iti maysa a tao wenno banag kas mabigbig iti maysa a pamay-an. Bayat ti seremonia iti pannakaisaad ti kinapadi, impatay ni Aaron ken ti annakna ti im-imada iti ulo ti maisakripisio a toro ken iti dua a kalakian a karnero. Iti kasta a pamay-an, binigbigda a maisaksakripisio dagitoy nga animal maipaay kadakuada yantangay agbalinda idi a papadi ni Jehova a Dios. (Ex 29:10, 15, 19; Le 8:14, 18, 22) Impatay ni Moises ti imana ken Josue idi dutokanna nga agbalin a sunona sigun iti bilin ti Dios. Gapu iti dayta, ni Josue “napno iti espiritu ti kinasirib,” iti kasta nabelanna nga idauluan ti Israel iti umiso a pamay-an. (De 34:9) Naipatay met dagiti ima kadagiti tattao no maitudingda nga umawat iti bendision. (Ge 48:14; Mr 10:16) Iti panangpaimbag ni Jesu-Kristo iti sumagmamano a tattao, sinagidna ida wenno impatayna dagiti imana kadakuada. (Mt 8:3; Mr 6:5; Lu 13:13) Iti su-

magmamano a gundaway, naipaay ti sagut a nasantuan nga espiritu babaen ti pannakaipatay ti im-ima dagiti apostol.—Ara 8:14-20; 19:6.

(Exodo 30:31-33) “Ibagam kadagiti Israelita, ‘Daytoy ti agtultuloy a mausar a pangdutok a nasantuan a lanak iti amin a henerasionyo.³² Saan a mabalin a mayapros iti kudil ti tao, ken dikay mangaramid iti lana a kas iti dayta. Nasantuan a banag dayta ken kanayon nga ibilangyo a nasantuan.³³ Masapul a mapapatay ti asinoman a mangaramid iti sapsapo a kas iti dayta ken mangikabil iti dayta iti saan nga autorisado.’”

it-2 458 ¶6

Napulotan, Panangpulot

Iti Linteg nga inted ni Jehova ken Moises, nangibilin iti pormula maipaay iti pangpulot a lana. Buklen daytoy ti naisangsangayan a panaglalaok dagiti kasayaatan a ramen—mirra, nasam-it a kanela, nasam-it a kalamo, kasia, ken lana ti olibo. (Ex 30:22-25) Patay ti dusa ti asinoman a mamaglaok kadagitoy a sangkap ket usarena kas kadawyan a lana wenno aramatenna iti aniaman a di naautorisan a panggep. (Ex 30:31-33) Iti piguratibo a pamay-an, naipangarang ditoy ti kinapateg ken kinasagrado ti pannakadutok iti maysa nga akem a napasingkedan babaen ti pannakapulot iti sagrado a lana.

Panagbasa iti Biblia

(Exodo 29:31-46) “Alaem ti kalakian a karnero a maidaton bayat ti pannakaisaad ti agserbi kas padi ket ilutom ti karnena iti nasantuan a disso.³² Kanento ni Aaron ken dagiti annakna ti karne ti kalakian a karnero ken ti tinapay iti basket nga adda iti ruangan ti tolda a pagkonsultaan.³³ Kanendanto dagiti naidaton bayat ti pannakaisaadda kas papadi ken panagbalinda a nasantuan. Ngem saan a mabalin a mangan ti saan nga autorisado gapu ta nasantuan dagita a banag.

³⁴ No adda matedda kadagiti naidaton a tinapay wenno karne agingga iti bigat, masapul a puoram dagita. Saan a mabalin a kanen gapu ta nasantuan dagita. ³⁵ “Kasta ti aramidem ken Aaron ken kadagiti annakna kas iti amin nga imbilinko kenka. Iti pito nga aldaw, isaadmo ida kas papadi. ³⁶ Tapno mapakanan dagiti basol, inaldaw a mangidatonka iti kalakian a baka kas daton gapu iti basol, ken pagbalinem a nasantuan ti altar babaen ti panangipaaymo iti kasta a daton, ken patentedam ti altar iti nasantuan a lana tapno agbalin a nasantuan. ³⁷ Pito nga aldaw nga agidatonka iti altar. Kasta ti aramidem tapno agbalin dayta a kasasantuan nga altar. Masapul a nasantuan ti asinoman a mangsagid iti altar. ³⁸ “Daytoy ti kanayon ken inaldaw nga idatonmonto iti altar: dua a kalakian a karnero a maysa ti tawenda. ³⁹ Idatonmo ti maysa nga urbon a kalakian a karnero iti bigat ken idatonmo ti sabali sakbay a sumipnget kalpasan a lumnek ti init. ⁴⁰ Ti umuna nga urbon a kalakian a karnero ket pakuyogam iti apagkapullo ti maysa nga efa a napino nga arina, apagkapat ti maysa a hin a lana ti nataltal nga olibo, ken apagkapat ti maysa a hin ti arak a maidaton. ⁴¹ Sakbay a sumipnget kalpasan a lumnek ti init, idatonmo ti maikadua nga urbon a kalakian a karnero a napakuyogan iti arina ken arak a kas met la kadagiti naidaton iti bigat. Idatonmo dayta kas makaay-ayo a banglo, maysa a daton a mapuoran para ken Jehova. ⁴² Iti amin a henerasionyo, kastanto ti kanayon nga itedyo a daton a mapuoran iti ruangan ti tolda a pagkonsultaan iti sanguanan ni Jehova. Sadiay a makisaritaak kadakayo. ⁴³ “Agparangakto sadiay kadagiti Israelita, ket gapu iti dayagko, agbalinto a nasantuan dayta a lugar. ⁴⁴ Pagbalinekto a nasantuan ti tolda a pagkonsultaan ken ti altar, agraman ni Aaron ken dagiti annakna tapno makapagser-

bida kaniak kas papadi. ⁴⁵ Makipagnaedakto kadagiti Israelita, ket siakto ti Diosda. ⁴⁶ Ket maammuandanto a siak ni Jehova a Diosda a nangiruar kadakuada idiay Egipto tapno makipagnaedak kadakuada. Siak ni Jehova a Diosda.